

Використання народознавчого матеріалу на уроках української мови активізує та збагачує словниковий та лексичний запас молодших школярів, формує естетичну культуру. Для цього використовуємо зв'язні тексти з народних оповідань і поезій Т.Шевченка, М.Вовчка, Л.Українки, М.Коцюбинського, Л.Костенко, В.Симоненка та ін.

Народознавчий матеріал сприймається дітьми легко, доступно. Зокрема це вдається зробити за допомогою гри. Особливо цікавими є словесні ігри: народні загадки й скоромовки, запитання-задачі, головоломки, шаради, небиліці, лічилки, коліскові пісні та забавлянки, ігрові пісні й приспівки, дражнилки, звуконаслідування.

Важливе місце використанню народознавчого матеріалу відводиться на уроках позакласного читання. Це ефективний засіб забезпечення міжпредметних зв'язків у системі вивчення основ наук. Учителю має можливість використати наукові повідомлення з історії українського народу, його культури і мистецтва, розширити використання народних звичаїв, традицій як рідного народу, так і людей інших національностей, які проживають в Українській державі.

Народознавчий компонент посідає провідне місце в позакласній і позашкільній діяльності молодших школярів, забезпечуючи духовне, культурне збагачення особистості, високий рівень гуманних взаємин. Важливу роль у цьому відіграють народні трудові традиції, супутні їм звичаї, обрядові діїства; відродження козацького духу українства; виховних ідеалів української родинної педагогіки.

Таким чином, використовуючи народознавчий матеріал у навчально-виховному процесі, збагачуємо і розвиваємо моральні якості у підростаючого покоління, прилучаємо дітей до народних скарбів. Без цього неможливе виконання головного завдання у вихованні - сформувані в молодших школярів загальнолюдської цінності.

О.І. Кожухар

Гуманістичний зміст курсу історії України

В умовах розбудови незалежної демократичної правової держави вивчення історії України є важливим засобом формування як загальнолюдських цінностей, так і національної свідомості, національної гордості, патріотизму. Історія України має не лише пізнавальне, а й виховне, громадянське значення, в якому закладено глибокий гуманістичний зміст. Саме така історія - без при-

крас і "білих плям", без кон'юнктурщини і заідеологізованості, без заборонених тем і спотворення минулого - виконує гуманістичну функцію. Вона допомагає збагнути нам: хто ми такі? Звідки прийшли і куди простуємо? Ким були наші пращури? Яке наше місце в ряду інших народів і що відрізняє нас від них?

Одним із головних завдань викладання історії України є виховання у школярів почуття національної свідомості та гідності, подолання комплексу національного нігілізму. Насамперед, слід розкрити всю героїку і трагізм нашого історичного минулого. Історія зберігає імена багатьох самовідданих борців за світлі ідеали, за свободу і незалежність України. Історичний досвід конкретних осіб, їх життєвий шлях і доля вкрай потрібні сучасній молоді. У біографіях видатних діячів українського національного руху учень знайде і глибину теоретичних пошуків та рішень, і впевненість та запальність, і взірць яскравого масового героїзму. Вивчення персоналій навчає вірності принципу демократії, непримиренності до будь-яких форм гноблення та проявів шовінізму і націоналізму, до творчого розуміння історії.

Використовуючи різні форми і методи, необхідно особливу увагу приділити висвітленню таких рис героїв, які свідчать про високу і чисту мораль, гуманізм і патріотизм, що завжди спонукала їх до подвигу. Така моральна чистота, любов до Вітчизни завжди були політичним капіталом визвольного руху, тією могутньою силою, що залучала до боротьби кращих представників українського народу.

Особливої уваги при вивченні історії України заслуговує висвітлення питань духовної культури українського народу. Обов'язок учителів історії - розкрити учням як талановитий український народ з віку в вік долаючи найкрутіші повороти долі, розвивав і беріг свою культуру, охороняв і збагачував рідну мову, як естафету передавав із покоління в покоління творіння матеріальної і духовної культури. Ця проблема є досить актуальною. Адже не секрет, що в Україні вирости сили, що намагаються будь-якою ціною знову переписати історію, замість ідеї національного відродження протягуються ідеї національної замкнутості.

Важливе значення в розкритті питань в розвитку культури в той чи інший історичний період має висвітлення генезису загальноукраїнського гуманістичного процесу. Він був започаткований в другій третині XVI - першій половині XVII ст. Це час пробудження національної свідомості українського народу, його духовного піднесення. Під проводом гетьмана Б.Хмельницького український народ у Визвольній війні скинув польсько-шляхетське панування і утворив незалежну козацьку державу. Саме в цей період змінюються почуття до

рідної землі, народ усвідомлює себе суб'єктом історичного процесу і державотворення. У наступні століття в різних жанрах усної української словесності, церковних проповідях, літописах, літературних творах, а також в історичних працях Г.Сковороди, М.Костомарова, В.Антоновича, П.Куліша, М.Драгоманова, І.Франка, М.Грушевського і багатьох інших розвиваються гуманістичні ідеї, які прокладали собі дорогу в гострій ідейно-естетичній боротьбі. Таким чином, шкільний курс історії України має глибокий гуманістичний зміст. Завдання учителя історії - формування історичної свідомості, патріотизму, гуманізму, виховання любові і гордості за свій народ, який зберіг рідну мову, традиції, історію, велике духовне багатство, оптимізм і життєву силу, розкриття значення освіти, культури як запоруки прогресу.

В.О.Ветохіна

Проблеми деідеологізації викладання історії

Деідеологізація і денполітизація навчального процесу є складовою частиною гуманізації освіти - ключового елементу сучасного педагогічного мислення, яке визнає особистість учня вищою соціальною цінністю.

Звільнення свідомості від існуючих тривалий час фальсифікацій, ілюзій та міфів отримало нині комплексний характер. Цей процес має визначальне значення для історії як науки та її викладання. Пошук істини, співставлення особистих позицій та поглядів на минуле, сучасне й майбутнє сприяє формуванню гуманістичної історичної свідомості. На жаль, далеко не завжди цей пошук адекватно реалізується в практиці викладання історії.

Пояснюється це, можливо, тим, що значна кількість вчителів намагається не стільки опрацювати (чи засвоїти) принципово інший (не від догми, а від факту) підхід до вивчаємих подій, скільки замінити одну ідеологічну систему іншою, більш гнучкою, але все ж таки заснованою на довільно обраних аксіомах (наприклад, про детермінованість всіх суспільних явищ та процесів економічними факторами). Звісно, вимагати від кожного вчителя розробки оригінальних історіософських концепцій безглуздо. Мова про інше - про обов'язок вчителя, і будь-якої іншої людини, що професійно займається інтелектуальною працею, з'ясувати (осмислити) ті ідеї та факти, що визначають предмет цієї праці. Іншими словами, вчитель історії не може обмежитися відтворенням будь-якої однієї концепції розвитку суспільства. Необхідно визнати правомірність різних

